

УДК 355.23:378(477)

ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Зорій Я.Б., к. пед. н., доцент,
завідувач кафедри військової підготовки
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Хомчак Р.Б., генерал-лейтенант,
головний інспектор
Міністерство оборони України

У статті порушено проблему забезпечення якості військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу через вивчення та врахування особливостей навчання і виховання громадян, які навчаються на кафедрах військової підготовки вищих навчальних закладів України. Особлива увага приділена актуальності порушеної проблеми в зв'язку з участю підрозділів Збройних Сил та інших військових формувань України в бойових діях на східних рубежах нашої держави.

Ключові слова: військова підготовка, майбутні офіцери запасу, військово-професійна компетентність, військово-педагогічний процес.

В статті затронута проблема качества военно-профессиональной подготовки будущих офицеров запаса посредством изучения и учёта особенностей обучения и воспитания граждан, обучающихся на кафедрах военной подготовки высших учебных заведений Украины. Особое внимание уделено актуальности затронутой проблемы в связи с участием подразделений Вооружённых Сил и других военных формирований Украины в боевых действиях на восточных рубежах нашей страны.

Ключевые слова: военная подготовка, будущие офицеры запаса, военно-профессиональная компетентность, военно-педагогический процесс.

Zorii Ya.B., Khomchak R.B. CHARACTERISTICS OF RESERVE OFFICER TRAINING IN INSTITUTIONS OF HIGHER LEARNING OF UKRAINE

The body of the article goes on to discuss the problem of the relevance and quality in military and professional training of reserve officers by monitoring and taking into account the characteristics of training and education of citizens studying at the Reserve Officers' Training Corps (ROTC) of institutions of higher learning of Ukraine. Of particular importance is the topicality of the problem in terms of Ukraine Armed Forces and other military formations' participation in combat operations on the eastern borders of our country.

Key words: military training, reserve officers, military and professional competence, military pedagogy.

Постановка проблеми. Сьогодні військова освіта реалізується не тільки у військових вищих навчальних закладах (далі – ВВНЗ), але й у системі вищої професійної освіти. Відповідно до «Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних заходів за програмою підготовки офіцерів запасу» (Постанова КМУ від 01 лютого 2012 р. № 48; зі змінами, внесені згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 577 від 05 серпня 2015 р., назва Постанови: «Про затвердження Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу»), здійснюється військове навчання громадян України за програмами підготовки офіцерів запасу у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів (далі – ВНП ВВНЗ) на кафедрах військової підготовки при державних освітніх установах вищої професійної освіти [1]. Навчально-виховний процес кафедри військової підготовки спрямовано на міцне

засвоєння тими, хто навчається, передбаченими програмами знанням і відпрацюванням стійких практичних навичок щодо застосування озброєння й експлуатації військової техніки, управління підрозділами відповідно до отриманої військово-облікової спеціальності (далі – ВОС); формування у них моральної та психологічної готовності до захисту Батьківщини, вірності конституційному і військовому обов'язку, виховання дисциплінованості та почуття відповідальності за належність до ЗСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями організації військової освіти займалися вітчизняні науковці О. Аксьонова, О. Бикова, М. Нецадим, Л. Романишина, В. Ягупов та ін. Окремі аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів розглядалися в працях О. Діденка, С. Кубіцького, О. Сегеди, А. Сіцінського, О. Торічного, В. Чабаненка та ін. За результатами опрацювання військово-наукових досліджень слід виокремити низку базових

особливостей формування готовності до професійної діяльності у майбутніх військових фахівців, до яких можна віднести: індивідуалізація професійної підготовки; науково обґрунтоване поєднання теоретичних і практичних методів у процесі проведення заходів за професійним спрямуванням; посилення ролі військово-професійних дисциплін у процесі вироблення у майбутніх офіцерів якостей військового професіонала; ідеологічних і виховних основ у змісті військово-професійної підготовки; застосування в процесі військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів сучасних інформаційних і комунікаційних технологій; створення і підтримання командуванням і професорсько-викладацьким складом у ході проведення заходів військово-професійної спрямованості атмосфери, що сприяє розвитку активності, самостійності і відповідальності та ін.

Постановка завдання. Метою статті є зосередження уваги на особливостях військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка офіцерів запасу в цивільних вищих навчальних закладах зумовлюється двома основними причинами: перша – наявність навчально-матеріальної бази, кадрового, наукового потенціалу для підготовки резервістів; друга – економічна доцільність підготовки потрібної кількості військових кадрів, що перебувають у запасі. Підготовка військових кадрів на базі ВВНЗ має значний історико-педагогічний досвід, кращі традиції якого зберігають свою актуальність і практичну цінність і за сучасних умов [2].

Проблеми навчання та підвищення якості підготовки фахівців у вищій школі завжди виступали предметом пильної уваги вітчизняної та закордонної педагогіки. Провідна педагогічна думка органічно поєднувала освітні й виховні цілі в єдине ціле, виходила з того, що на першому плані завжди знаходиться особистість студента (курсанта, слухача).

Сучасна теорія і практика вищої школи продовжують розглядати психолого-педагогічні проблеми навчання як провідні. У роботах останніх років розкривається весь спектр різноманітних шляхів і завдань перетворення навчання на фактор розвитку й удосконалення особистості громадянина [Л. Долинська, В. Загвязинський, А. Кузьмінський, С. Максименко, О. Лозова, М. Скоткін, Н. Чепелева, Д. Чернилевський та ін.].

Розглядаючи психолого-педагогічні проблеми підготовки фахівців у ВВНЗ, вважа-

ємо за доцільне зупинитися на цілях і змісті навчання, формах, методах і критеріях оцінювання, а також на емоційно-мотиваційній сфері навчання громадян на кафедрі військової підготовки. Для характеристики особливостей професійного навчання важливо максимально розкрити все багатство зв'язків між компонентами процесу із зовнішніми системами, а потім виявити серед них: найбільш істотні, домінуючі, загальні, необхідні, постійно діючі, стійкі, щоб надалі використовувати у своїй роботі.

Ми погоджуємося з думкою В. Журавського [3], що теорія навчання й методи дослідження навчального процесу є описовими, тому вміння викладати залишається надбанням окремих педагогів, їх професійним «секретом». Але на сучасному етапі розвитку науки теорія навчання повинна переходити від емпіричної форми до доказової, розрахункової, передбачуваної, особливо щодо воєнної сфери. Передбачуваність теорії навчання багато в чому пов'язана з різними концепціями змісту освіти, із психолого-педагогічними проблемами підготовки фахівців.

О. Торічний стверджує, що «навчальний процес у навчальних закладах, які готують майбутніх офіцерів, повинен відзначатися високою мобільністю, адаптованістю, можливістю широкого варіювання змістом освіти відповідно до переліку спеціальностей та спеціалізацій, які передбачені військовим законодавством. Усе вищезазначене передбачає суттєве підвищення методичної підготовленості курсантів із суттєвим акцентом на поглиблення їхньої військово-спеціальної компетентності, а також підвищення науково-педагогічного потенціалу викладацького складу» [4].

Зауважимо, що навчальний процес існує тому, що суспільство без нього обійтися не може, таке його соціальне замовлення, тобто органічна або усвідомлювана потреба. Це замовлення поступово розширюється і поглиблюється, містить цілі процесу навчання, які виражаються узагальненою, соціологічною мовою. Будь-яка свідомо діяльність завжди спрямована на досягнення певних цілей. Зміст цілей багато в чому визначається умовами їхньої реалізації й засобами, які використовуються. Цілі підготовки будь-якого фахівця повинні визначати загальну спрямованість усієї системи підготовки фахівця на ефективну професійну й суспільну діяльність, передбачати формування повноцінного суб'єкта діяльності, пізнання й спілкування, набуваючи своїх специфічних особливостей.

З позицій системного підходу до підготовки громадян на кафедрі військової

підготовки ми вважаємо обов'язковим знання й розуміння цілей підготовки тих, хто навчається. Тому в галузі реформування військової освіти і підготовки громадян (майбутніх офіцерів запасу на кафедрах військової підготовки) можна виокремити дві базові цілі: задовольнити потреби Збройних Сил та інших військових формувань України у кваліфікованих військових фахівцях і забезпечити кожному офіцеру запасу оптимальні умови для гармонійного розвитку у навчальному закладі і професійного росту в Збройних Силах. Досягнення таких цілей, на наш погляд, з урахуванням проведеного аналізу є можливим за умови чіткого функціонування всієї системи підготовки офіцерів запасу й виконання завдань підготовки, наведених на рис. 1.

ВВНЗ та ВНП ВНЗ здійснюють підготовку офіцерів запасу для Збройних Сил та інших військових формувань України з урахуванням вимог, що висувуються до сучасних військових фахівців. Зважаючи на особливості нинішньої військово-політичної ситуації в Україні, кількість військових фахівців і вимоги до офіцерів запасу безупинно зростають, а це вимагає від ВНЗ усіх рівнів безперервного вдосконалення навчально-виховного процесу та навчально-матеріальної бази. Цей закономірний процес удосконалення підготовки військових кадрів має пряме відношення до діяльності кафедр військової підготовки і є **однією з особливостей** військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Результати аналізу наукової літератури й проведеного дослідження на кафедрах військової підготовки: Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Національного технічного університету нафти і газу (м. Івано-Франківськ) та Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне) дозволяють стверджувати, що випускники ВНЗ, які успішно закінчили навчання на кафедрі військової підготовки, за своїми кваліфікаційними характеристиками суттєво не відрізняються від випускників ВВНЗ.

Громадяни, які навчаються на кафедрі військової підготовки, протягом навчання опановують такі дисципліни, як: *розділ Тактична*

і тактико-спеціальна підготовка – «Загальна тактика», «Воєнна топографія», «Екологічна безпека, радіаційний, хімічний, біологічний захист підрозділів», «Воєнно-інженерна підготовка», «Зв'язок та управління», «Військово-медична підготовка»; *розділ Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка* – «Вогнева підготовка», «Будова та експлуатація озброєння і техніки» «Бойове застосування підрозділів» тощо; *розділ Загальновійськова підготовка* – «Статути ЗСУ та їх практичне застосування», «Стройова підготовка»; *розділ Організація та методика роботи з особовим складом* – «Актуальні проблеми виховної роботи у ЗСУ в сучасних умовах», «Морально-психологічне забезпечення навчально-бойової та бойової діяльності», «Методична підготовка». Крім того, громадяни отримують навички правильного застосування положень і вимог Статутів під час виконання службових обов'язків у навчальному підрозділі й вихованні особового складу, підтриманні військової дисципліни й організованості; вивчають порядок підготовки зброї до стрільби й приведення її до нормального бою, а також отримують навички проведення занять із навчальних дисциплін «Статути ЗСУ та їх практичне застосування», вогневої та стройової підготовки.

Навчальні дисципліни, у свою чергу, мають складну структуру й поділяються на окремі навчальні дисципліни (курси) в ієрархічному порядку, що є вже елементом третього рівня організації навчального процесу. Особливо яскраво це проявляється у вищій школі. Компоненти цього ієрархічного рівня організації навчального процесу також мають складну структуру, поділяючись на розділи й теми. Тобто можуть бути виокремлені, принаймні, ще на два рівні організації

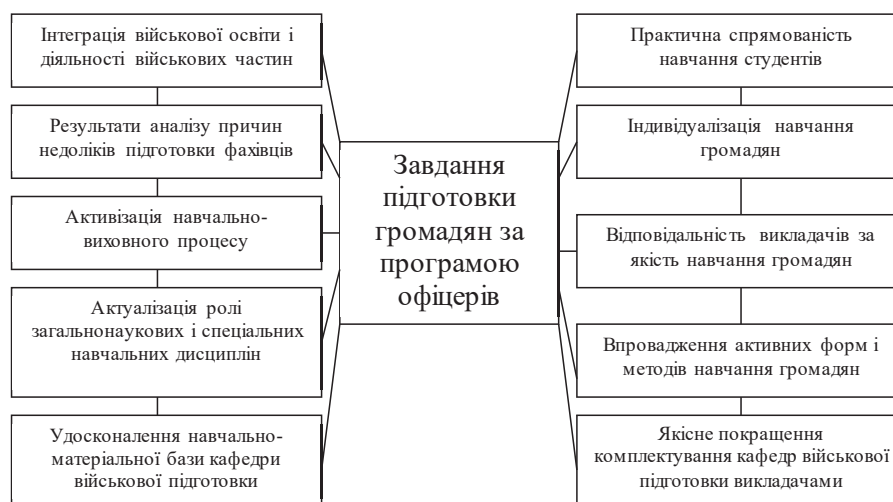

Рис. 1. Завдання підготовки громадян на кафедрі військової підготовки

навчального процесу на кафедрі військової підготовки, хоча кількість рівнів градації для деяких навчальних дисциплін може бути й більшою. Це визначається специфікою змісту й обсягом навчального матеріалу, а також традиціями вищої школи.

Авторитетні наукові колективи й учені, які досліджували проблеми змісту освіти в сучасній теорії й методиці навчання й виховання, дійшли висновку, що змістом освіти повинні бути не тільки знання, а й інші елементи навчальної діяльності – способи репродуктивної та творчої діяльності, організація емоційно-ціннісного ставлення, про які пише І. Лернер у своїх роботах [5], такі як самостійність, критичність мислення, активність. Результати проведеного аналізу різних підходів до вивчення змісту освіти показують, що педагогічною наукою накопичено багатий матеріал, який широко характеризує зміст освіти, її структуру, джерела, рівні тощо. Значний інтерес представляють роботи, у яких розкриваються підходи до поняття системи підготовки офіцерських кадрів на основі проектування навчального процесу, його планування і професійної культури фахівців. У цьому переліку хочемо звернути увагу на поєднання освіти як суспільно-державного пріоритету з індивідуальними особливостями тих, хто навчається, і на необхідність застосування зазначених понять у змісті навчального матеріалу за кожною навчальною дисципліною як інтегративних категорій, що консоліднують зміст навчального матеріалу навколо ідеї перетворення загального змісту освіти на єдиний освітній простір, зв'язок із яким має пряме відношення до формування особистості громадянина в процесі навчання на кафедрі військової підготовки.

З огляду на те, що в структурному відношенні зміст освіти характеризується, насамперед, складом навчальних дисциплін і їхніх взаємозв'язків, вважаємо, що рівень її організації повинен розглядатися як основний, адже викладачеві потрібно знати, які знання й уміння, яку творчу діяльність і цінності потрібно брати до уваги у плануванні навчально-виховного процесу. У навчальному процесі, як у складній системі, виникають досить різноманітні навчально-виховні відношення: педагог – студент (курсант, слухач), студент (курсант, слухач) – зміст підготовки, студент (курсант, слухач) – науково-педагогічний колектив, педагог – зміст підготовки тощо.

Зважаючи на реалії сьогодення, проаналізувавши психолого-педагогічну літературу та спираючись на результати аналітичної роботи генерального штабу ЗСУ щодо рівня військово-професійної готовності

офіцерів до ефективного виконання службових обов'язків в зоні проведення антитерористичної операції, ми дійшли висновку, що система підготовки громадян на кафедрі військової підготовки повинна зійти з екстенсивного шляху підготовки військових кадрів (фахівців) і стати на інтенсивний шлях. Тому наступною особливістю військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу ми вбачаємо спрямування основних зусиль на вирішення завдання «навчити вчитися самостійно», оскільки з перших днів військової служби військовому фахівцеві треба бути всебічно підготовленим до дій у реальних бойових умовах, знати як і вміти управляти підпорядкованим підрозділом, бути спроможним приймати рішення в умовах швидко і раптово змінюваної обстановки і впевнено командувати підлеглими військовослужбовцями, проявляючи сформовані в ході навчання і служби лідерські якості.

Підготовка фахівців у ВВНЗ та ВНП ВНЗ повинна відповідати вимогам їх перспективної, випереджальної підготовки, зумовлених постійним удосконаленням сучасного озброєння й бойової техніки, а офіцери запасу, яких готують на кафедрі військової підготовки, повинні мати глибокі теоретичні знання не лише конструкції відповідних зразків озброєння й бойової техніки, перспектив їхнього розвитку і бойового застосування, фізичних явищ і процесів, що відбуваються під час її експлуатації, але й володіти управлінськими компетенціями та сформованими командирськими навичками та лідерськими якостями. Тільки за наявності такого рівня компетенцій громадянин здатен у найкоротший час освоїти й усвідомлено виконувати усі службові обов'язки у військах.

Це досягається кропіткою роботою за узгодженням навчальних і тематичних планів проходження загальнонаукових і спеціальних навчальних дисциплін, тем і навіть окремих питань із цивільними ВНЗ, складанням структурно-логічних схем навчання громадян, у яких відображається взаємозв'язок навчальних дисциплін і, зокрема, військово-спеціальних із тактико-спеціальними та загальновійськовими спеціальними дисциплінами за змістом і термінами навчання.

Зазначений в умовах вищої школи будь-який зміст можна реалізувати, тільки використовуючи сучасні методи навчання, за допомогою яких здійснюється засвоєння й опанування тими, хто навчається, знань, умінь і навичок, розвиток їхніх пізнавальних інтересів. У педагогічній літературі питання про методи навчання є дискусій-

ним. Вони зводяться до розгляду форм за зовнішніми проявами діяльності: пояснювально-ілюстративний, інформативно-доказовий тощо. Аналізуючи різноманітні науково-методичні джерела, можна знайти понад 100 таких методів, але серед традиційних методів відсутній дослідницький, евристичної бесіди, тобто методи, що зумовлюють творчу діяльність. Як наслідок, десятиліттями у підручниках не було творчих завдань, а проблемне навчання мало практикувалося.

Успіх підготовки, як і будь-якого іншого навчально-виховного процесу, значною мірою залежить від правильного використання прийомів і методів навчальної роботи, розроблених вітчизняною педагогікою (Р. Гуревич, З. Курлянд, А. Лігоцький, Ю. Приходько, В. Сушанко, М. Фіцула, Р. Хмелюк та ін.). Вони вказують на найбільш оптимальні шляхи доведення навчального матеріалу до студентів (курсантів, слухачів), забезпечення міцності його засвоєння.

Ще однією особливістю військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу є використання у педагогічній практиці на кафедрі військової підготовки найрізноманітніших методів, найпоширенішими з них є: мовленнєві (усне викладення матеріалу, бесіди), наочні методи, практичні (вправа, самостійна робота). Вибір методу навчання визначається цілою низкою вимог до цілей навчання, змісту навчального матеріалу, форм навчання й розподілу матеріалу за часом, урахування індивідуальних особливостей тих, хто навчається, наявності навчально-матеріальної бази, професійно-особистісних якостей викладачів та ін.

Саме тому з урахуванням результатів аналізу літератури ми дійшли висновку, що кожен метод забезпечує успішне вирішення одних навчальних завдань, менш успішно – інших і може заважати вирішенню третіх. Наприклад, наочні методи корисніші для розвитку наочно-образних уявлень, ніж для логічного мислення. Для останнього ефективними є мовленнєві методи. Те ж саме можна сказати про проблемно-пошукові методи, шляхом яких по-різному вирішуються завдання формування знань, практичних умінь і навичок, розвитку самостійності мислення громадян – майбутніх офіцерів запасу.

Те ж саме можна сказати і щодо форм навчання. Форми навчання відбивають організаційну сторону проведення занять і становлять: організаційну структуру проведення занять та організаційну структуру навчального процесу на кафедрі військової підготовки. Вони цілком забезпечують найбільш ефективно виконання навчальних

планів і завдань. У своїх дослідженнях ми орієнтувалися на те, що за своїм характером форми навчання відносно рухливі, й за зміною цілей, завдань і змісту навчання вони можуть теж змінюватися, тоді на зміну старим придуть нові, якісніші форми навчальної роботи, які проходять перевірку практикою.

Крім зазначеного вище, можна з упевненістю сказати, що мотиваційну структуру особистості того, хто навчається, виражає її творча спрямованість, яка визначає динаміку продуктивного пізнавального процесу. Для громадянина, який навчається на кафедрі військової підготовки, мотив виступає як безпосередня, суб'єктивно пережита спонукальна сила, як безпосередня причина його діяльності, що є наступною особливістю військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Щоб з'ясувати рівень мотивації навчання на кафедрі військової підготовки, нами було проведено опитування й визначено: ставлення громадян до служби в армії в умовах реформування ЗСУ; значущість підготовки військових фахівців у цивільних ВНЗ; вимоги до підготовки й служби фахівців; вплив матеріальних факторів і пільг на соціальну орієнтацію майбутніх офіцерів запасу – службу в Збройних силах або в інших військових формуваннях після закінчення навчання.

За період 2014–2016 рр. під час анкетування було визначено: кількість студентів, а надалі – громадян, що висловили бажання після закінчення навчання укласти контракт на службу в Збройних силах або в іншому силовому відомстві, у середньому склало 33,7%; негативно відповіли 44,7%; не змогли дати відповідь 21,3%. Якщо в 2014 р. зі 196 опитаних відсотки відповідно становили: 43,4/40,3/16,3%, то у 2015 (зі 173 опитаних) – вже 33,5/45,7/20,8%, а у 2016 (зі 171 опитаного) – 24,6/48,5/26,9%. Тобто відзначаємо тенденцію, що засвідчує зростання частки тих офіцерів запасу, хто не готовий до виконання обов'язків за посадовим призначенням у Збройних силах та інших військових формуваннях України.

Зважаючи на результати, доцільним вважаємо аналіз відповідей громадян (в т. ч. і студентів) на інші питання анкети.

Відповіді на питання анкети «Чому Ви хочете навчатися на кафедрі військової підготовки?», «Що Ви очікуєте від свого майбутнього після закінчення кафедри військової підготовки?», «Як Ви можете застосувати свої знання у сучасних складних умовах?» показали нам, що мотиви прийняття рішення щодо навчання на кафедрі військової підготовки такі: серед студентів за період

навчання у ЗВО: можливість майбутньої служби у силових відомствах – 39,6%; можливість застосувати отримані знання в майбутньому (фактично те саме, але в іншій інтерпретації) – 27,2%; розширення світогляду – 21,7%; особливий статус у цивільному ЗВО – 6,7%; інші мотиви – 4,8%. Серед громадян (починаючи з 2015 р.): можливість майбутньої служби у силових відомствах – 46,8%; можливість застосувати отримані знання в майбутньому, в т. ч. у реальних бойових умовах на сході України – 31,1%; отримання додаткових специфічних знань, умінь і навичок – 13,7%; інші мотиви – 8,4%.

Наведені результати свідчать, що майже у половини студентів, що прийшли на кафедру військової підготовки, немає чітко сформованої громадянської позиції, вони ще не орієнтуються в складній сучасній обстановці, і це втримує їх як від позитивної, так і від негативної відповіді. Дещо кращі показники – у громадян, що почали навчання за програмою офіцера запасу з 2015 р. Це видається логічним, враховуючи чітке усвідомлення більшістю з них складності ситуації в державі і своєї ролі та місця в справі захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України. Це – ще одна особливість військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу на сучасному етапі функціонування воєнної організації держави.

Необхідною умовою організації навчально-виховного процесу на кафедрі військової підготовки є наявність і у викладача, й у тих, хто навчається, відповідних мотивів: у викладача – на підготовку й виховання на якомога вищому рівні, а у майбутнього офіцера запасу – на зміст і процес навчальної діяльності. Лише в цьому разі навчання може бути ефективним.

Розглядаючи цей аспект, за аналізу наукової літератури щодо мотивації навчання військовій справі громадян та студентів цивільних ВНЗ, вважаємо за доцільне звернути увагу на психолого-педагогічні проблеми (мотиваційно-ціннісні установки, цілі навчання, зміст підготовки, невідповідність форм, методів і засобів навчання сучасним вимогам, відсутність культурологічного компонента тощо), які виникають у викладачів ВНЗ, на ефективність і якість спеціальної підготовки майбутніх фахівців як у ВНЗ, так і на кафедрі військової підготовки.

У зазначеному аспекті цікавим і цінним є досвід підготовки фахівців-артилеристів на кафедрі військової підготовки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича у вересні-жовтні 2014 р., у період чи не найважчого загострення си-

туації в зоні проведення антитерористичної операції на сході України. За зверненням командування добровольчого, на той час, батальйону «Азов» та підтримки Чернівецької обласної державної адміністрації на кафедрі була організована підготовка 10 громадян – бійців добробату з метою якнайшвидшого формування у них знань, навичок та умінь, необхідних для ефективної діяльності в якості командира артилерійської обслуги, а за необхідності – і командира вогневого взводу.

Це був саме той випадок, коли поєднання високого професіоналізму офіцерів-викладачів кафедри, їх педагогічна майстерність, помножені на оптимальне (для конкретної ситуації) планування занять з урахуванням наявної навчальної матеріально-технічної бази, на надзвичайну вмотивованість бійців до набуття нових, а головне – життєво (в прямому розумінні слова) необхідних військово-професійних знань, навичок та умінь дали можливо десь і неочікуваний, але дуже бажаний позитивний результат.

Всього за рік після завершення підготовки з 10 бійців, які проходили навчання, один став командиром артилерійської батареї полку «Азов», один – старшим офіцером батареї, двоє – командирами вогневих взводів, один – начальником розвідки дивізіону, решта також призначені на офіцерські посади як у своїй частині, так і в інших військових частинах Національної гвардії України, які брали і досі беруть безпосередню участь у бойових діях із захисту державного суверенітету і територіальної цілісності на сході держави.

Знаковим також є те, що на змаганнях артилерійських підрозділів Національної гвардії, які проводилися у 2016 р. на базі полігону Девички, переможцями стали артилерійська батарея та гарматна обслуга зі складу дивізіону, яким командує саме колишній боєць «Азова», який пройшов 180-годинний курс навчання на військовій кафедрі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Ще одна важлива особливість військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу полягає в такому. Нинішні реалії України підтверджують тезу про те, що знання сьогоденного дня можуть застаріти вже «завтра» і виявитися мало-ефективними. Знань завтрашнього дня у нас, природно, немає, але ми через зміст загальнонаукової та спеціальної підготовки можемо розвинути інтелект тих, хто навчається, з установкою на сприйняття завтрашніх знань, з урахуванням безцінного практичного застосування військ і сил в умовах проведення АТО. Тим самим ми

розвиваємо й формуємо у майбутніх офіцерів запасу інтелектуальний і професійний динамізм.

Однією з найважливіших вимог до вдосконалення системи підготовки є індивідуалізація навчання з акцентом на спеціалізацію. Ця вимога знайшла відображення в новій програмі підготовки офіцерів запасу із числа громадян України, в т. ч. студентів цивільних вищих навчальних закладів [1].

Висновки з проведеного дослідження. Загальні вимоги до системи підготовки майбутніх офіцерів запасу полягають у тому, що вона повинна забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців військового профілю, що володіють фундаментальними знаннями та необхідними практичними навичками, здатних самостійно здобувати нові гуманітарні й військово-професійні знання.

Таким чином, результати аналізу психолого-педагогічних проблем за досліджуваним у статті напрямом показують, що для успішного вирішення завдань всебічної підготовки військових фахівців необхідно чітко визначати цілі навчання, здійснювати добір змісту підготовки фахівців; співвідносити ступінь оволодіння змістом навчального матеріалу й рівень розвитку особистості тих, хто навчається, а також взаємозв'язок кваліфікаційних характеристик із вимогами до знань, умінь і навичок (компетенцій) ви-

пускників КВП; активізувати їх пізнавальну діяльність через цілі, методи й форми навчання, самостійність, пошук і визначення ними особистісних інтересів у навчанні.

Все вищевикладене переконує в необхідності знання й обов'язкового врахування особливостей військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів як вагомого чинника вдосконалення системи підготовки громадян за програмою офіцера запасу на військовій кафедрі вищого закладу освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Кабінету міністрів України від 01 лютого 2012 р. № 48 «Про затвердження Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу».
2. Нещадим М.І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 852 с.
3. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с.
4. Торічний О.В. Теоретико-методичні засади формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.02. Хмельницький, 2013. 36 с.
5. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности. М.: Просвещение, 1988. 96 с.